

Vse spise, v oceno poslana knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/L. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugosl. Učiteljstva - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna šte. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne notice vseh vrst je plačati po Din 2.50 od petih vrste. Inscratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Obsodba bivšega prosvetnega režima od učiteljstva v Hrvatski in Dalmaciji.

Učiteljsko društvo »Jedinstvo« za grad Zagreb i okolico, koje je uzevši na svojoj jesenskoj skupštini u Zagrebu 8. novembra 1924 u pretres nekoje prilike, pojave i dogodjaje u najnovijem našem staleškom životu, zaključilo povodom toga ovo:

I. 1. Posljednji postupci prema nekim dijelovima učiteljstva, udruženoga u UJU, kod kojih su odlučivali slučajni političko-stranački momenti, a na moralnu i materijalnu štetu toga učiteljstva, kao i na sigurnu štetu one idejne osnovice, na kojoj ovo učiteljstvo djeluje u punoj saglasnosti s našim narodno-državnim interesima, jesu teška uvreda i napadaj na cjelokupno udruženo jugoslavensko učiteljstvo. Naročito se ne mogu ničim da opravdaju progoni naprednoga učiteljstva u Sloveniji, kulminovani u smjenjivanju zaslužnoga nacionalnoga radnika Engelberta Gangla.

2. Nečuven je prosvjetni i nacionalno-politički škandal, da su u Glavni Prosvjetni Savjet naše domovine iz redova učiteljstva Hrvatske i Slavonije postavljena takva dva čovjeka, koji su oduvijek poznati kao opasni nacionalni i kulturni separatisti, te kao najnepomirljiviji protivnici današnje naše nacionalne koncepcije i nacionalnih svetinja.

3. U interesu našega narodnog i državnog ponosa, a da se zadovolji teško ugroženoj pravdi i stiša opravdano ogorčenje povrijedenoga narodnoga učiteljstva, zahtijeva se od Kr. Vlade, da iz Glavnoga Prosvjetnoga Savjeta odmah ukloni elemente, razorne po našu narodnu državotvornu školu i zamijeni ih ljudima, koji su za taj poziv kvalifikovani stručnim i staleškim radom, te nacionalno državotvornim djelovanjem.

Ujedno se zahtijeva hitna reparacija svih nepravdi, koje su u najnovije vrijeme nanesene udruženom učiteljstvu, naročito u Sloveniji.

4. Čini se, da Izvršna Uprava UJU nije upotrebila sva sredstva, da se ovi protukulturni i protustaleški, a dobrim dijelom i nacionalno štetni događaji sprječuju, ili da se barem na vrijeme prikažu javnosti u pravom svjetlu.

5. Sa žaljenjem se konstatuje, da u posljednje vrijeme pisanje glavnoga organa UJU »Narodne Prosvete« na mjestima divergira s onim osnovnim i svima nama svetim načelima, na kojima je, pod vodstvom drugova iz naše prestonice, i izgrađena organizacija Jugoslavenskoga Učiteljstva.

Naročito ne može udruženo učiteljstvo, u velikoj svojoj većini, nikako da odobri u tomu one momente, u kojima se makar i slučajno i s boljom namjerom, skreće od ideje integralnoga narodnoga jedinstva. Svaki ovakav pokušaj dira i u temelje UJU, te vodi neminovno teškim i sudbonosnim potresima u velikom i nama svima prijeko potrebnom našem Udruženju.

6. Zahtijeva se što prije saziv Glavnoga Odbora UJU, gdje da se dalja staleška politika Udruženja udesi tako, kako to odgovara principima, na kojima je Udruženje osnovano i prema kojim je radilo uvijek do sad, te kako je to stalna želja udruženoga učiteljstva.

II. Osudjuje se i žigoše sramotni postupak nekih zagrebačkih učitelja, koji su Ministarstvu Prosvjete slali opadačke anonimne denuncijacije protiv svojih drugova iz UJU te je Ministarstvo moralo da se od toga obrani posebnom okružnicom. Takim učiteljima nema mjesta ni u jednom čestitom društvu, kao ni u školi, pa su oni jadno ruglo za čitav stalež i prosvjetu.

III. Traži se od Ministarstva Prosvjete, da se prema zaključku IV. glavne skupštine u Dubrovniku u osnovne škole uvede tjelesno vaspitanje isključivo u duhu Jugoslavenskoga Sokolstva, a za provedbu toga da se što prije obrazuje stručna anketa sokolsko-učiteljskih radnika.

IV. U Zagrebu u osnovnim školama da se postave posebni učitelji sokolske gimnastike i pjevanja, jer to traže nacionalno-uzgojni interesi naročito u ovom gradu.

PROTUDRŽAVNI I RUŠILAČKI SISTEM BIVŠEG MINISTRA PROSVJETE.

Splitska »Država« od 8. novembra t. l. piše:

Na drugom mjestu u ovom listu donosimo javnosti o protuzakonitom penzionisanju dvojice prosvjetnih inspektora ove Oblasti gg. prof. Vida Petričevića i Danila Petranovića, od strane upokojenog crno žutog austrijskog režima koje je sprovadao ispovjednik kraljice Zite doslovno svome programu i Radićevoj komandi.

Bez obzira na posljedice, pače mi čekamo bivše Ministarstvo Prosvete da nas pozove na odgovornost, mi smo u mogućnosti da mu donesemo dokaze o rušilačkom sistemu koje je ovo zloglasno

upokojeno Ministarstvo provadalo u prosvjetnom sistemu za svoga kratkotrajnog roka. Ono je prouzrokovalo toliko nezadovoljstva, nesređenosti i prave puštoši, da će se ovo spominjati s koljena na koljeno kao jedno prokletstvo i kazna božja, koja nas je snašla u času kada se morao da obnovi preporod u ovoj zlopačenoj zemlji, nakon našeg oslobođenja ispod varvarskog jarma.

Priznajem, naš je vapaj očajnički, ali i sredstva koja su se postepeno i stalno predavala protiv naših prosvjetnih radnika, i u stanova, a koja su još imala da se provedu, bila su takove naravi, da smo bili prinudeni sjetiti se 1914. god. i u očaju zapitat, da li se ona nije povratila.

Biće vremena i divana, a da mi predstavimo ovaj krvavi režim Ministarstva prosvete popa Korošca, koji ako nije bio skopčan sa proljevanjem krvi i mrcvarenjem ličnosti, on je krvav i zločinački po naše prosvjetne prilike. On je za kratko vrijeme strmoglavio i upalčio našu prosvjetu, da će se ova tek morati osoviti, ako još bude ljudi od srca i osjećaja za našu ujedinjenu otadžbinu, pak da isprave ono što se porušilo i poremetilo. Naročito ističemo kakó je posturala naša osnovna škola, a bez ove nema daljeg napretka. Sistematski i po provadanom planu već od početka nastupa zlosretnog biv. Ministarstva Prosvete, ovo je svaki predog. Škol. Odeljenja u Splitu pod Vel. Županom g. Dr. Perovićem odbijalo. Jedino — budi uzgred rečeno — bilo je tačno brzo i velikodušno, kad se ticalo molbe za žetije premještanja, namještanja i dopusta mladih učitelja.

Nasuprot pak kad se odnosilo na postavljanje upravitelja Muške Učiteljske škole u Šibeniku, koje je mjesto ostalo upražnjeno nakon umirovljenja veoma zaslužnog i neprežaljenog g. prof. Grgića, Min. Prosvete popa Korošca postavila prokazivača austrijske policije prof. Beloti upravnikom zavoda, ličnost koja je u Zadru za doba Austrije kao prof. srednje škole bez srama i stida tužila

vlastite učenike pored ostalog i zato, što su jedne večeri prisustvovali predavanju pok. prof. Škerlića.

Naravno da ovaka bestialna ličnost nikako nije bila predložena od Škojskog Odeljenja u Splitu; naprotiv u predlogu ovoga, bile su osobe najprije sposobne po svojoj spravi i praksi, a prstom nije se pazilo na partajsko opredjeljenje, jer nijedan od predloženih nije bio radikal, već su to osobe koje su bile dostojne da popune jedno takovo mjesto. Zaista s nama zajedno mora da propisti g. Arg. Grgić bivši upravitelj Učiteljske škole, kada promisli u kakove je naručaje spao taj zavod, kome je on bio posvetio svoje snage i sposobnosti.

U eri ograničenih umova i hladnih srdaca u pokojnom Ministarstvu prosvete, da spomenemo za sada još i ove.

Odluke koje su otuda stizale bile su glupave po svojoj sadržini, neznalačka po formi, a smiješne i kontraktorne po suštini. O zakonitosti i ne govorimo. Povladivalo se i štitilo nevaljalce. Problematične i protudržavne ličnosti slavile su svoj trijumf. To je bio jedan pir bezdušnika, disciplinski progonjenih razvratnika, sa bestidnom surovošću i bezobrazbu, bez iskre pitomosti i potrebite civilizacije. Pitomi ljudi na Prosvjetnom Odeljenju imali su mnogo teškog okapanja i čerečenja sa napsrositim i neodgojenim ličnostima i o tome mi smo saznali za čitave priče. Ovi neobuzdani elementi bili su drzoviti do krajnosti, neobuzdani i u svojim razlaganjima nasilni, a svi su se kao po dogovoru ispravali, kao važan faktor kod Ministra prosvete.

Ovim naša torba nikako nije izpražnjena. Bože zdravlja, trpljivosti i pamenja, još ćemo se čuti i ogledati na megdan junačkome i bojištvu viteškome, pa kome obojci, a kome opanci!

Nasilja bivšega prosvetnega režima.

—na Tudi u Dalmaciji so občutili kaj delajo klerikalci, če se jim da prosveto v roke. Splitska »Država« od 8. novembra t. l. piše: Umirovljenje oblasnog škol. nadz. za osn. nastavu g. Danila Petranovića, Ministarstvo prosvete g. Korošca dok je još guralo u smrtonosnom ropču, imenovalo je g. prof. Rabadana oblas. škol. nadz. za osn. nastavu otrag dva dana,

bez da riješi dosadašnjeg nadzornika g. Dan. Petranovića.

Pri končini života ovo se Ministarstvo sjetilo nezakonitosti kojom se za svoga kratkog života odlikovalo, pak je upozoreno, te je brže bolje ministar Korošec noću u srijedu sčito i skrito, otpisao depešu Velikom Županu, kojom nagovješta umirovljenje g. Petranovića. Ovo bezakonje ima još i tu lošu stranu,

LISTEK.

† Alojzij Račić.

V starosti 78 let je preminul dne 14. novembra 1924 v Ljubljani upokojeni nadučitelj g. Alojzij Račić, ki je živel že svojih 15 let v Ljubljani. Pokojnik je oče tov. Božo Račića. Eden tistih redkih bojevnikov je bil, ki ni iskal nikoli osebnih koristi. V svojem učiteljevanju je preživel tri ere. Kot mladega, muzikalno obraženega učitelja ga najdemo v dobi čitalnic v Kranju, kjer je vodil čitalnični pevski zbor. Od tam je šel v solčno Vipavo, kjer je sodeloval zopet pri čitalnici in zboru. V Postojni je vodil petje in sodeloval v orkestru. V zreli moški dobi je prišel na Čatež pri Brezicah. Tam so ga angažirali sprva v brezbarvnem pevskem društvu, katero je kmalu jako dvignil. Slovenska samozavest je oživela in tedaj ga dobimo med dr. Razlagovini prijatelji.

Ko je vinogradništvo propadalo, se je z vso vneto ločil zasajenja vinogradov po novem ameriškem načinu. Dan za dnem je po Cerini ali po Razlagovini urejeval in vodil delo prvih nasadov. V 90. letih je prišel v Boštanj ob Savi, kjer je trtna uš ravno dokončala svoje uni-

čujoče delo. Na tisoče cepljenih trt je oddal iz lastne trtnice in vse nedelje in praznike oskrboval pouk o novem cepljenju. Njegovi učenci so šli celo v Istro cepiti trtje in so si zaslužili lepega denarja. Okoli cerkve je izpremenil zapuščeno pokopališče v krasen park, ki je bil dolga leta ponos boštanjanske vasi. S pevskim zborom je priredil več koncertov v korist ubožne šolske mladine, da jo lahko obdaruje za Božič, kakor Schulverein v Sevnici. S tem je odvrčal slovensko deco potujčevanju. Hvaležni Boštanjani so se mu zahvalili za njegovo delovanje s tem, da so ga izvolili za častnega občana.

Iz službenih podatkov pokojnega A. Račića posnemamo, da se je šolal najpreje na realki, potem v letih 1864. do 1866. na učiteljskišči v Ljubljani. Obiskoval je kmetijski tečaj na Šlapu v l. 1883., ki ga je z uspehom absolviral.

Služboval je najprej v Šmartnem pri Kranju od oktobra 1866. od l. 1872. v Vipavi, odkoder je bil leta 1874. premeščen v Postojno in nato leta 1876. v Čatež, od kjer je prišel leta 1892. v Boštanj.

Krepkega na duhu in tešesu so upokojili proti njegovi volji, ker je tako zahteval Kaltenegerjev miljenec v Krškem. Preseživši se v Ljubljano je vsto-

pil v Matični pevski zbor, ki ga je izvolil tudi v odbor, kjer je opravljal razne funkcije.

Pokojni Račić je bil muzikalno obražen človek in izboren ekonom. Deloval je tudi pri šentjakobskem gospodarskem društvu in mu bil tudi par let predsednik. Nazadnje pa mu je opešal korak, ki je zapustil za seboj kulturno-gospodarsko sled, vredno vsakega narodnega učitelja. Možu poštenjaku večnaja pamjat! Preostalih naše sožalje!

Naglašanje slovenskega zvalnika.

V sedanji slovensčini se zvalnik po obliki ne razločuje od imenovalnika, pač pa često po naglasu. Ali se zvalnik tvori po določenih naglasnih pravilih, nam slovnica ne pojasnjuje; če hočemo taka pravila poiskati in ugotoviti, se moramo opreti na narodno govorico.

Iskanje pravih za tvoritev zvalnika v živi narodni govorici je navidezno težavno, v resnici pa enostavno. Ker se sedanji zvalnik od imenovalnika razločuje le po naglasu, se nam je ozirati samo na poudarek. Z njim je točno začrtana pot izsledovanju.

V slovensčini je naglas ali poudarek po količosti dolg ali kratek, po kakovosti pa potisnjen ali potegnjen. Če samostalnike razvrstimo po teh naglasnih skupinah in se nam pri tvoritvi zvalnika v posameznih skupinah pokaže skladnost, smo prišli na pravo pot. V ta namen vzemimo v naslednjem preiskovanju iz vsake naglasne skupine brez posebne izbire nekaj različno dolgih samostalnikov različnega spola in naglasenih na različnih zlogih, jim po narodni izreki določimo zvalnik, iz posledic preiskovanja pa postavimo naglašanje zvalnika pravila.

Oglejmo si najprej skupino dolgo potisnjeno naglasenih samostalnikov ter jim določimo zvalnik. Za to si izberimo naslednje: dih, vrán, grád, gospód, tečaj, lekárnik, trebúšek, vést, vás, raván, živá!, misel, prikázen, boléžen, nebó, zlató, bístvo, izkústvo, sejánje, osóbjé.

Če v teh besedah primerjamo zvalnik imenovalniku, vidimo, da sta si oba sklona popolnoma enaka. Dolgo potisnjeno naglašeni samostalniki imajo torej zvalnik enak imenovalniku.

Naglas pa nekateri samostalniki morejo imeti na različnih zlogih, n. pr. morjé in mórje, poljé in pólje itd. Umevno je, da pri teh besedah tudi zvalnik more imeti obe obliki.

što u telegramu nije naznačena odluka Kraljevog ukaza, pomoću koje jedino se umirovljuju ili smjenjuju ukazni činovnici. Ali ostavimo za sada to na stranu i pretpostavimo da je pop Korošec kod takvih ukaza profurtimašio i ovo, jer bi inače odgovarao radi zloupotrebe vlasti, nego da ga samo upitamo, s kojih je razloga mogao da prokriumičari ukaz o penzionisanju najprije g. prof. Vida Petričevića, oblas. škol. inspektora za splitsku Oblast i g. Dan. Petranovića obl. šk. nadz. za osn. nastavu.

Prvi još nema potpune godine života ta roka određena za život, a drugi nema potpune godine službe. Stoga jedno i drugo penzionisanje skroz je nezakonito, i nosi obilježje partajske osvete i mrske okrutnosti.

Ferijalni Savez učiteljstva.

—f Vse tovarišice), ki se žele vpisati v našo učit. P. F. S., naj hito se s 1. decembrom pristopnina zviša. Stari člani pošljejo skupno z zneskom tudi članske izkaznice preteklega šolskega leta! — Višina pristopnine itd. starih in novih članov je bila natančno objavljena v »Učit. Tovarišu«! Ponovno opozarjamo na pristop, da ne bo pozneje izgovorov! — Za učit. P. F. S. v Beli Krajini: S. Mrovčje, Črnomelj.

Vestnik meščanskih šol.

—c Zahvala. Ravnateljstvo meščanske šole v Trzinu se vsem darovalcem in častilcem najiskrenejše zahvaljuje za njihovo naklonjenost revni deci in šolarški kuhinji. Znesek 2545,75 Din, dve vreči krompirja, ena vreča repe in 21 litrov fižola pričajo o njihovi ljubezni do najpotrebnejših, ki jim bo gotovo s hvaležnostjo povrnjena. Za revne učence je šola letos kupila 125 knjig v vrednosti 3090 Din. Velika je bila potreba, zato še enkrat srčna hvala vsem darovalcem.

Učiteljski pravnik.

—§ Pravilnik za zaračunavanje naturalnih stanovanj državnih uslužbencev. Vsa ministrstva so prejele na proučevanje projekt pravilnika glede določitve stanovanjske najemnine za one uslužbence, ki imajo stanovanja od države ali samoupravnih edinic. Ta pravilnik je potreben z ozirom na člen 251. zakona o državnih uslužbencih.

—§ Državni uradniki oproščeni občinskih doliad. Glasom odloka generalne direkcije neposrednih davkov so vsi državni uslužbenci v smislu člena 127. uradniškega zakona oproščeni samo od onih občinskih in samoupravnih doliad, ki se neposredno tičejo plače. Vse ostale doliade pa morajo plačevati.

—§ Razveseljiva vest za upokojence s polnimi službenimi leti po 1. septembru 1923. Državni uslužbenci, ki so bili reducirani odnosno upokojeni s polnimi službenimi leti, ko je bil v veljavi že novi uradniški zakon z dne 31. julija 1923, imajo pravico do pokojnine po novem zakonu. V nekem konkretnem primeru je priznalo ministrstvo za kmetij-

Sedaj pa vzemimo skupino dolgo potegnjenih naglašanih samostalnikov in vsakemu imenovalniku pristavimo zvalnik, n. pr. zidar, zidar; uljnjak, uljnjak; Jánec, Jánec; gréšnik, gréšnik; práznik, práznik; ščinkavec, ščinkavec! pičevnik, pičevnik; gospá, gospá; žena, žena; bréza, bréza; hrábrost, hrábrost; jágodica, jágodica; rébro, rébro; stojálo, stojálo; lákomstvo, lákomstvo, péstovanje, péstovanje.

Tudi v tej skupini vidimo rednost, zakonitost. Vseskozi je poudarek ostal na zlogu, naglašanjem v imenovalniku, vseskozi se je pa izpremenil v potisnjenega. Dolgo potegnjeno naglašeni samostalnik obdrže v zvalniku naglas na istem zlogu, a ga izpremenje v potisnjenega.

Za primer samostalnikov, kratko naglašanih na zadnjem zlogu, vzemimo naslednje in jim dodelimo zvalnike: a) brát, brát; miš, miš; nit, nit; dnó, dnó; — b) Smolè, Smolè; glaván, glaván; iglá, iglá; sukno, sukno; jajcè, jajcè; počasné, počasné; gobezdán, gobezdán; golobič, golobič; — c) Triglav, Triglav; prihod, prihod; licemér, licemér; dolgo-krák, dolgokrák; vremenokáz, vremenokáz; premogokóp, premogokóp, kamenokréč, kamenokréč; — č) suhokraján; suhokraján; strmogorján, strmogorján.

Ove dvije ličnosti pripadaju radikalnoj stranci, ali moramo priznati, da su toliko bili savjesni činovnici sa mnogo skrupula i opreznosti, da su čak nastojali da liječe zablude Ministarstva i da svojom sposobnošću ispravljaju onaj kaos u našim prosvjetnim odnosima koji je nastao, nakon što je na upropašćene naše preosvjete uzeo u ruke klerikalni ministar.

Ali oni su zato imali i jedan grijeh pred g. Korošcem, prvo zato što su kako rekomo radikalni, a drugo što u slijepoj poslušnosti prema bezakonju jednog žalosnog i natražnjačkog ministra, nikako po svome mentalitetu nisu smatrali da je to svojstvo karaktera i građanske vrline ljudi koji su na jednom odgovornom i istaknutom položaju.

stvo in vode uradniku s polnimi službenimi leti, ki je bil upokojen z drugimi reduciranimi uradniki, pokojnino po novih predpisih. Proti tej odločbi ministrstva je vložila glavna kontrola tožba na državni svet, ki je izdal sledečo razsodbo z dne 8. oktobra t. l., br. 31.581: »Ker je X. Y. izpolnil zakonito število službenih let, mu pripada pokojnina po zakonu o činovnikih in ostalih državnih uslužbencih po izrečnem predpisu člena 239. II. odstavek. Ne more se odobriti trditve glavne kontrole, da dotičnik ni preveden in da mu zbog tega v smislu člena 243. istega zakona pripada pokojnina po do takrat za njega veljavnem zakonu Niti člen 239., niti kateri drugi člen imenovanega zakona ne postavlja pogoja, da bi morali biti uradniki, ki so dovršili zakonito število službenih let, prevedeni, upokojeni pa, da bi dobili penzijo po novem zakonu. Komisije, določene po členu 226. omenjenega zakona niso bile dolžne ukrepati o uslužbencih, navedenih v drugem stavku II. dela člena 239. Te komisije so imele sklepati, kateri državni uslužbenci se še nadalje obdrže v službi in prevedo po novem zakonu. To so torej uslužbenci, ki so sposobni za službo in katere so tudi morali prevesti. Med tem pa niso bili uslužbenci, katere je smatrala komisija za nepotrebne ali nesposobne za državno službo, prevedeni in z njimi se je dalje postopalo po členu 243., odnosno 239. imenovanega zakona. Komisije bi torej morale, držeč se zakonskih predpisov, imeti v vidu samo te dve skupini uslužbencev, med katere pa ne spadajo oni iz drugega dela. III. odstavka člena 239., ker določa sam zakon zanje izjemo. Na podlagi tu omenjenega in na temelju člena 17. in 34. zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih, je četrto oddeljenje državnega sveta razsodilo; da se zavrne tožba glavne kontrole.«

Splošne vesti.

— Z ozirom na časopisna poročila slovenskih listov v zadevi predsedovanja Milutina Stankovića, predsednika UJU, političnemu shodu v Beogradu in dogodkov na tem shodu, moramo izjaviti, da vodstvo Pov. UJU Ljubljana še ni sklepalo o zadevi, kakor moramo izreči, da smo se čudili z ozirom na poročilo »Narodne Prosvete«, kako more g. Milutinu Stankoviću, ki mu priznavamo velike zasluge za UJU in ga visoko spoštujemo

V teh primerih se nam kaže različek od prejšnjih in navidezna nezakonitost v poudarjanju. Naglas je ostal le tam na zlogu, ki je naglasen v imenovalniku, če se ni mogel premakniti (torej v enozložnicah), pri vseh drugih samostalnikih je preskočil nazaj, na prvi pogled neredno; če pa samostalnike razvrstimo v skupine, se nam zopet jasno pokaže zakonitost v naglašanju.

Na končnici kratko naglašeni samostalnik so enostavni ali sestavljeni. Enostavni samostalnik so: a) enozložni in b) večzložni; sestavljeni pa imajo c) enozložno ali pa č) večzložno glavno besedo. Enozložnim samostalnikom se naglas ne more premakniti, večzložnim enostavnim pa prestopi z zadnjega zloga na predzadnjega. Pri sestavljenih samostalnikih z enozložno glavno besedo preskoči poudarek z glavne na določilno besedo, in sicer na navadni naglasni zlog, dočim pri samostalnikih z večzložno glavno besedo ostane na tej in prestopi le na predzadnji zlog; ti samostalnik so torej enaki večzložnim enostavnim.

Samostalnik, kratko naglašeni pred zadnjim zlogom, kakor bžezeg, čèber, stèza, mègla itd., imajo tudi prvotni poudarek na končnici in tvorijo zvalnik, kakor je bilo baš povedano, zato spa-

kot predsednika UJU, služiti ta njegov položaj za zadevo, ki jo moramo smatrati edinole za njegovo osebno.

— Kmetijski pouk, Tovariš M. Verk pravilno razpravlja v zadnjih številkah našega glasila o nekaterih načelnih vprašanih kmetijskega pouka. Dostavljam k njegovim izvajanjem najvažnejš. smernico: razmišljati je, da se osnovne šole oskrbijo s primernimi posestvi. Le nazorno poučevanje kmetijstva nam bo prineslo ugled in dvignilo naš sian na isto stopnjo, kjer bi moral biti. Ako bomo svoje ideje zamogli dejanski ponazoriti, bomo koristili stvari in uveljavili učiteljstvo, kakor se uveljavlja duhovščina s svojim ekonomijami. Sporedno k temu je osnovati kmetijske nadaljevalne šole, v katerih bo učiteljstvo osnovnih šol vzgojevalo šolidráslo mladino v strokovnem oziru. To je mogoče učiniti z navedbo, iz agrarne reforme pa se naj dodelijo šolam zemljišča, gozdovi, vinogradi in eno najvažnejših vprašanj bi bilo moči udejestviti M. W.

— Preklicana potujčevalna naredba. Minister Pribečević je preklical naredbo svojega predhodnika dr. Antona Korošca, s katero se otrokom slovanske narodnosti v Vojvodini dopušča vpis v katerokoli tamošnje šole, kakor to določijo starši. Naredba je imela posledico, da se je zelo zmanjšalo število učencev v onih šolah, v katerih je državni jezik tudi učni jezik, ker so se otroci večinoma vpisali v nemške šole.

— Matični list. Po sedaj veljavni odredbi mora šolsko vodstvo poslati ob preselitvi učenca novemu vodstvu prepis matičnega lista, original pa ostane na šoli. Jako mično deo bodo imeli upravitelji tedaj, ako se preseli učenec v osmem letu šolske obveznosti, ko bo treba prepisati rede sedmih let. In to za tako sijajno nagrado za upraviteljstvo! To prepisovanje pa je popolnoma odveč. Čemu neki bo rabilo vodstvo original matičnega lista učenca, ki se je preselil iz dotičnega kraja? Ako bo učenec pozneje iskal odpustnico, mu jo izstavi ono vodstvo, kjer je učenec bil nazadnje. Čemu torej original in čemu pošiljati prepis? Kakšen kup nepotrebnih matičnih listov otrok, ki so se preselili iz dotičnega kraja pa se bo nabralo v teku let! Ob presejitvi naj se odpošlje original pa ne bo nepotrebnega pisanja. Tudi »Selitveno naznanilo« lahko odpade, ker so vsi podatki v matičnem listu.

— Na naših srednjih šolah. Prosvetno ministrstvo je odredilo, da se zaključni prvo tromesečje na gimnazijah 30. novembra, drugo pa 28. februarja 1925.

— Odredbe glede obiska telovadnih društev, Marijinih kongregacij in pouka v prvih dveh razredih srednjih šol. Na osnovi člena 16. ustave, ki se v 5. odstavku glasi: »Vse šole morajo dajati moralno vzgojo in razvijati državljansko zavest v duhu narodnega edinstva in verske strpnosti.« in ker nekateri učenci zahajajo v telovadno - športska društva in organizacije na separatističnih plemenskih in verskih osnovah, ki vztrajajo na stališču proti narodnemu in državnemu edinstvu, je prosvetni minister Svetozar Pribečević pod prettnjo najstrožjega izvajanja disciplinarnih predpisov odredil, da se učenci državnih in

dajo obenem v prejšnjo skupino in se nam ni treba z njimi posebe baviti.

Kolikostno se poudarek v zvalniku ne izpreminja.

S tem bi bilo opazovanje končano. Opazili smo tole: Zvalnik je klic, poziv. Pri pozivu hočemo takoj v začetku na nekaj opozoriti, zato poudarek stavimo na začetek. Tudi v zvalniku stremi poudarek proti začetku besede. Dolgo naglašeni zlogi pa naglasa ne pustijo s sebe, ampak ga drže na sebi; na njih se more premakniti le z druge polovice samoglasnika na prvo.

Dolgo potisnjeni naglašeni zlogi imajo poudarjeno prvo polovico samoglasnika, zato se naglas na njih ne more geniti in zato imajo dolgo potisnjeni naglašeni samostalnik zvalnik enak imenovalniku.

Dolgo potegnjeni naglašeni zlogi imajo poudarjeno drugo polovico samoglasnika. Na njih se naglas lahko premakne na prvo polovico, in to se v zvalniku tudi zgodi, zato dobe dolgo potegnjeno naglašeni samostalnik v zvalniku potisnjen poudarek na istem zlogu.

Kratko naglašeni zlogi nimajo toliko moči, da bi v zvalniku naglas obdržali na sebi, zato jim uide, če ima le kam, in sicer preskoči pri večzložnih

privatnih šol ne smejo vpisovati in ne biti javni člani takih organizacij. — Her verske Marijine kongregacije stoje izven nadzorstva pristojnih šolskih oblasti in se načelno ne more dopustiti ter tudi ni v skladu z gornjim členom ustave, je minister prosvete odredil, da učenci državnih šol v kraljevini ne smejo stopati v marijanske kongregacije, odnosno morajo iz njih izstopiti. Ta naredba je takoj pravomočna. — Na osnovi čl. 16. ustave, ki v 4. stavku pravi: »V vsej državi sloni pouk na eni in isti osnovi, prilicevaje se okoliščinam, kateremu je namenjen« — je minister prosvete odločil, da se od 1. decembra, ko v šolah nastopa drugo tromesečje, izvršuje odlok FS št. 16.728 z dne 2. julija t. l. o izenačenju pouka v prvem in drugem razredu vseh srednjih šol v kraljevini. Minister prosvete je odredil, da v vseh srednjih šolah traja prvo tromesečje do 30. tega meseca, drugo do konca februarja, tretje pa do konca šolskega leta.

— Oskar Moll, učitelj v Trbovljah je prestopil iz petja in glasbe za meščanske šole z izvršnim uspehom.

— Kakor običajno bodo težali v risalnici državnih učiteljskih v Ljubljani v nedeljo, dne 23. novembra t. l. od 9.—11. ure in v ponedeljek, 24. t. m. dopoldne na ogled vsi etos od gojencev in gojenk izvršeni okrasni na risarskih ovitkih.

— G. dr. Anton Svigelj, odvetnik v Ljubljani je nakazal znesek 250 Din, ki sta ga plačali gđc. Olga in Amalija Zajc za Ganglov kamen »Učit. konviktu« kot poravnavo v kazenski pravdi g. Bernarda Andojska zoper njih radi razzačenja časti.

— Dinarski dan v Grosupljem. Marijive učenke in učenci II. razreda so nabrali v svojem šolskem okolišu za neodrešene brate in sestre 412 Din 25 p. Darovalcem in nabiralcem iskrena hvala. — Gustav Ferjan, šol. vod.

— Uspehi usposobljenostnih izpitov v Mariboru. Usposobljenostni izpiti za osnovne in za meščanske šole, ki so se vršili od 4. do 11. novembra t. l. pod predsedstvom ravnatelja M. Pirca, so imeli sledeče uspehe: a) izpit za meščanske šole je napravil g. Sovrè Karel (III. skupina); b) izpit za osn. šole so napravili gg.: Košenina Viado, Kosmač Marija, Seme Marija, Rosenstein Marica, Stadler Ljudmila, Medved Jakobina, Pertl Marica, Hočevar-Draksler Marica, Kovačič Edvard, Doker Justa (z odliko), Knapič Janko, Herzog Gabriela, Strmšek Vekoslav, Grögl Feliks, Senčar Milica, Kotnik Vilgoj, Režabek Marijana, Groznik Josip, Čeh-Žabkar Marica, Cujnik Mirko, Kramberger Bogdan, Stupan Milica, Vokač Ivan, Hrastnik Alojzija, S. M. Metodija Fric (z odliko), Obrán Marija in Bračič Vera. — Reprobirani so bili: 2 kandidatinji za osnovne šole in 1 kandidat za dopolnilni izpit osnovnih šol.

— Dobrna pri Celju. Podružnica »Rdečega Križa« SHS na Dobrni je obdarovala 21 revnih šolarjev z obieko in obuvalom. Izdala je v to svrhu okolo 12.000 Din. Ta velikodušni dar ubogim šolarjem kaže umevanje »R. K.« za napredek in šolo. Predsednik gosp. upravitelj drž. topic Janković (poprej nadučitelj) deluje združen s tukajšnjim učitel-

enostavnih samostalnikov ter pri sestavljenih z večzložno glavno besedo z zadnjega zloga na predzadnjega, pri sestavljenih z enozložno glavno besedo pa s te na navadni naglasni zlog določilne besede.

Iz uspeha teh izsledovanj moremo posneti naslednja pravila:

1. Dolgo potisnjeno naglašeni samostalnik imajo zvalnik enak imenovalniku.

2. Dolgo potegnjeno naglašeni samostalnikidobe v zvalniku potisnjen poudarek na istem zlogu.

3. Kratko na končnici naglašeni samostalnik imajo v zvalniku:

a) enozložni imenovalniku enak poudarek;

b) večzložni enostavni in sestavljeni z večzložno glavno besedo kratek poudarek na predzadnjem zlogu;

c) sestavljeni z enozložno glavno besedo kratek poudarek na navadnem naglasnem mestu določilne besede.